

**Hoogheemraadschap
De Stichtse Rijnlanden
Uitkomsten controle
en overige informatie
2018**

Rapportage aan algemeen bestuur

Mei 2019

Het algemeen bestuur van
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Postbus 550
3990 GJ HOUTEN

Utrecht, 29 mei 2019

REQ3392650/ii

Uitkomsten controle en overige informatie 2018

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2018 van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (hierna te noemen: HDSR).

Wij willen u over de volgende onderwerpen informeren:

- ▶ Kernpunten uit onze rapportage
- ▶ Uitkomsten jaarrekeningcontrole
- ▶ Kwaliteit beheerorganisatie
- ▶ Rechtmatigheidsbeheer
- ▶ Onafhankelijkheid
- ▶ Verklaring van verantwoordelijkheden

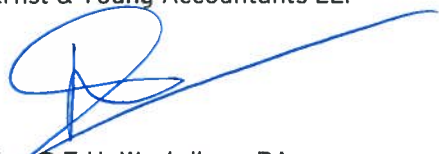
Onze controle is gericht op het vormen van een oordeel omtrent de jaarrekening over 2018. Bij de uitvoering van onze controle ondervonden wij de medewerking en ondersteuning van de medewerkers van uw organisatie.

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door onze beroepsgroep NBA, de politiek en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid, ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van het voeren van een open en eerlijke dialoog met u als lid van het algemeen bestuur. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces en van de corporate governance als geheel.

Dit verslag is uitsluitend bestemd voor gebruik door het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en het management van HDSR en mag niet door anderen worden gebruikt.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. R.T.H. Wortelboer RA

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage

Uitkomsten jaarrekeningcontrole:

- ▶ Onze analyse van het resultaat 2018
- ▶ Onze analyse van de financiële positie 2018
- ▶ Onze analyse van de gehanteerde grondslagen
- ▶ Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Kwaliteit beheersorganisatie:

- ▶ Aanbevelingen interne beheersing
- ▶ Automatisering

Rechtmatigheidsbeheer

4

Bijlagen

- ▶ Onafhankelijkheid
- ▶ Verklaring van verantwoordelijkheden

8

Totaal aantal pagina's in dit rapport: 29

21

24

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Oordeel ten aanzien van getrouwheid/rechtmatigheid	Controleverklaring inzake getrouwheid en financiële rechtmatigheid wordt afgegeven na afronding van onze werkzaamheden.
Bestuursverslag	Ten aanzien van het bestuursverslag hebben wij vastgesteld dat dit de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen materiële inconsistenties bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening.
Geen bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de in de WNT-verantwoording van HDSR gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT. Wij kunnen concluderen dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Financiële positie en de kwaliteit van het resultaat	In overeenstemming met het besluit van het algemeen bestuur is het resultaat over het boekjaar 2017 van € 8.904.000 voor € 721.000 onttrokken aan de egalisatiereserve Watersysteemheffing en voor € 8.170.000 toegevoegd aan de egalisatiereserve zuiveringsheffing en voor € 1.455.000 toegevoegd aan de overige bestemmingsreserves. De solvabiliteit neemt in 2018 toe van 24,5% naar 25,8%. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door het gerealiseerde nog te bestemmen resultaat 2018 ad € 11.253.000. Daartegenover is sprake van een balansverlenging inzake investeringen in grote projecten met de daarbij behorende financiering. De jaarrekening 2018 sluit een positief saldo ad € 11.253.000. De begroting 2018 (na begrotingswijziging) sloot met een saldo van € 4.324.000 positief. In de paragraaf 5.2 Toelichting rekening naar kosten- en opbrengstsoort zijn de afwijkingen nader toegelicht.
Beheersing uitbesteding belastingproces	Als accountant van het Waterschap hebben wij samen met het management van het Waterschap kennis genomen van de gemaakte afspraken tussen het Waterschap en BghU voor 2018. De accountant van BghU heeft in het kader van de jaarrekening 2018 van het Waterschap de rapportage van BghU inzake de oplegging, heffing en invordering van de belastingen ten behoeve van het Waterschap gecontroleerd. Hierbij zijn geen tekortkomingen geconstateerd ten aanzien van de volledigheid van de belastingopbrengsten. Het proces is conform afspraken verlopen.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Projecten RWZI en Sterke Lekdijk	Met ingang van 2016 is het project RWZI Utrecht van start gegaan. Uit de voortgangsrapportage van februari 2019 blijkt dat de prognose voor de investering gehandhaafd blijft op € 145,6 miljoen. Er is tot en met 2018 circa € 130 miljoen (vorig jaar € 94 miljoen) geïnvesteerd. In 2017 is gestart met het project Sterke Lekdijk. Uit de voortgangsrapportage van februari 2019 blijkt dat het project conform verwachting wordt voortgezet. Het algemeen bestuur heeft een krediet van € 49 miljoen beschikbaar gesteld voor de verkenningsfases en planfases van alle dijkversterkingen. Het benodigde budget wordt per dijkversterking per fase onderbouwd met een risicoraming conform de standaardsystematiek voor kostenramingen in de bouw. Van het geraamde bedrag wordt 90% gesubsidieerd uit het HWBP (hoogwaterbeschermingsprogramma).
Strategische grondaankopen Sterke Lekdijk	Het algemeen bestuur heeft € 30,9 miljoen beschikbaar gesteld voor verwerving van de benodigde gronden voor de versterking van de primaire kering binnen het project Sterke Lekdijk. De investeringen worden grotendeels gefinancierd door subsidies.
Sloopkosten RWZI	Het algemeen bestuur heeft besloten een exploitatiekrediet van € 20 miljoen beschikbaar te stellen ten behoeve van alle - aan de sloop van het oude RWZI gerelateerde - werkzaamheden en deze op te nemen in het meerjarige financieel kader
Belangrijkste aanbevelingen interim-controle	Op grond van onze uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de administratieve organisatie en daarin besloten maatregelen van interne controle van HDSR stellen wij vast dat deze in materiële zin toereikend zijn. In onze controle hebben wij de relevante processen betrokken. De uitkomsten van de interim-controle hebben wij reeds met HDSR gecommuniceerd. Er zijn wat ons betreft geen resterende aandachtspunten uit de managementletter die onder de aandacht van het bestuur zouden moeten worden gebracht.
Ongecorrigeerde controleverschillen	Er zijn geen ongecorrigeerde controleverschillen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2018

Voordelig resultaat nader besproken

Het saldo van baten en lasten (na mutaties bestemmingsreserves) over het jaar € 11.253.000 voordelig ten opzichte van een begroot saldo van € 4.324.000 voordelig.

Het resultaat over 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven.

Resultaat 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting			
Bedragen x € 1.000	Begroting 2018	Realisatie 2018	Afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting
Totale lasten	-137.756	- 128.540	9.216
Totale baten	141.767	146.657	4.890
Resultaat voor mutaties reserves	4.011	18.117	14.106
Mutaties in reserve	313	- 6.864	- 7.177
Nog te bestemmen resultaat	4.324	11.253	6.929

Kwaliteit van het resultaat

In de paragraaf 5.2 Toelichting rekening naar kosten- en opbrengstsoort zijn de afwijkingen nader toegelicht.

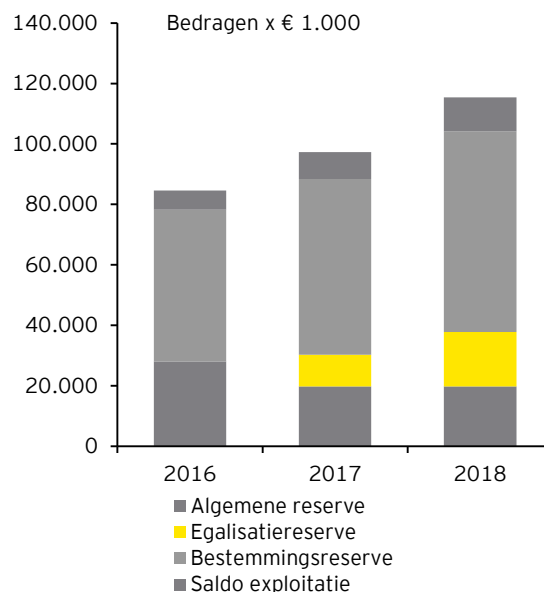
Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2018

Eigen vermogen neemt toe

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per jaareinde 2018 volgens de jaarrekening € 115.411.000 en heeft zich vanaf 2016 als volgt ontwikkeld:

Van de totale reserves ter hoogte van € 115.411.000 is € 17.371.000 opgenomen als algemene reserve.

Per saldo is gedurende 2018 € 6.864.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserves. Deze toevoeging (ten laste van het resultaat) vormt samen met het resultaat voor mutaties reserves (€ 18.117.000) het gerealiseerde resultaat van € 11.253.000.

De dotaties aan de tariefsegalisatiereserves vanuit de resultaatbestemming 2017 zijn conform het bestuursbesluit en de nota reserves en voorzieningen. Wij merken op dat bij deze resultaatverdeling sprake is van een weerbarstige materie met een gedetailleerde berekening. Wij geven in overweging na te gaan of een eenvoudige resultaatverdeling mogelijk is.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het bestuursverslag is onder andere de paragraaf Weerstandsvermogen opgenomen, welke informatie bevat over het weerstandsvermogen, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2018 is gevoerd.

Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de ontwikkeling van het weerstandsvermogen over de afgelopen jaren. De benodigde capaciteit is in 2018 gedaald vanwege het afronden van projecten en aanpassingen van baggerprofielen.

Weerstandsvermogen bedragen x € 1	Bestuurs- verslag 2018	Bestuurs- verslag 2017	Jaarverslag 2016	Jaarverslag 2015
Beschikbare capaciteit (A)	17.400.000	19.700.000	30.305.000	28.054.000
Benodigde capaciteit (B)	8.700.000	10.400.000	10.418.000	11.108.000
Ratio weerstandsvermogen	2,00	1,90	2,90	2,52
Weerstandsvermogen (A-B) exclusief bestemmingsreserves	8.700.000	9.300.000	24.007.000	16.946.000

De ratio tussen de beschikbaar en benodigde capaciteit bedraagt ultimo 2018 2,00, zijnde de maximale uitkomst zoals door het algemeen bestuur geformuleerd. Hiermee kwalificeert de ratio (op basis van normtabel van Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement) als "ruim voldoende".

Overigens merken wij op dat met ingang van 2017 de algemene reserves gesplitst zijn in algemene reserves en tariefegalisatiereserves, volgens de nota reserves en voorzieningen. Bij de vergelijking tussen de ratio weerstandsvermogen van 2017 en 2018 met de ratio's van 2015 en 2016 moet met dit gegeven rekening worden gehouden. De ratio's zijn derhalve niet zonder meer met elkaar te vergelijken.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het bestuur gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Kwaliteit bestuursverslag

Wij hebben vastgesteld dat het bestuursverslag overeenkomstig de BBVW is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd.

Significante schattingsposten

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met eventuele ontvangen investeringsbijdragen en cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de economische levensduur van het actief.

HDSR heeft gronden in bezit als bedrijfsmiddel ten behoeve van het waterschap, die ontwikkeling mogelijk maken van dijk aanleg, waterberging, overloopgebieden et cetera. De gronden worden gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met eventuele ontvangen investeringsbijdragen.

Voor dubieuze debiteuren (belastingen en overig) wordt een correctie op de balanspost gevormd op posten die naar verwachting niet geïnd kunnen worden als gevolg van vermindering, kwijtschelding en oninbaarheid.

BghU heeft een inschatting van € 3.255.000 gemaakt van de nog te verwachten belastingopbrengsten over 2018, 2017 en 2016. De aanslagen worden in 2019 opgelegd en hebben voornamelijk betrekking op zuiveringsheffing bedrijven, die een aanslag ontvangen op basis van aangifte na afloop van het belastingjaar.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Vervolg significante schattingsposten

De voorziening inzake arbeidsgerelateerde verplichtingen is gebaseerd op actuariële berekeningen en inschattingen ten aanzien van voormalig personeel of zij bij een ander bedrijf een functie kunnen vervullen. Mate van gevoeligheid schatten wij in op gemiddeld aangezien het Waterschap de uitgangspunten en parameters niet kan beïnvloeden en afhankelijk is van mutaties in de toekomst.

In 2016 is door het algemene bestuur besloten tot het instellen van een nieuwe voorziening persoonsgebonden basis budget. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2016 een budget inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Jaarlijks wordt € 1.000 per medewerker gereserveerd.

De voorzieningen van baggeren en saneren van waterlopen hebben als doel lasten gelijkmatig te spreiden over de onderhoudsperiode om pieken in de reguliere exploitatie te voorkomen.

De voorziening voor het groot onderhoud wordt gebaseerd op toekomstig gepland onderhoud en dient ter gelijkmatige verdeling van lasten over de onderhoudsperiode.

Het college is verantwoordelijk voor het maken van schattingen inzake jaarrekeningposten. Als accountant van het algemeen bestuur beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Wij kunnen ons vinden in de aannames en veronderstellingen die het college heeft gemaakt ten aanzien van belangrijke schattingen in de jaarrekening.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Project RWZI Utrecht	Project Sterke Lekdijk
Project vordert financieel conform begroting	Project in 2018 gestart
De rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Utrecht is een verouderde installatie, waardoor HDSR heeft besloten om de installatie te vernieuwen. In eerste instantie zouden de werkzaamheden aanvangen in 2012. Dit is uiteindelijk uitgesteld naar 2017. De operationele werkzaamheden zullen plaatsvinden in de periode 2017 tot en met 2019. In 2016 is er voorbereidend werk verricht. De totale investeringssom bedraagt conform de voortgangsrapportage van februari 2019 circa € 145,63 miljoen. Tussentijds worden er rapportages opgesteld waarin de voortgang wordt gerapporteerd aan het bestuur. In de meest recente prognose (tot en met 4^e kwartaal 2018) wordt er rekening mee gehouden dat investeringen binnen het krediet zullen worden gerealiseerd. Wel is een overschrijding van de post Poortgebouw zichtbaar doch deze overschrijding zal binnen de post 'Onvoorzien' kunnen worden opgevangen. In dit project wordt overigens geen rekening gehouden met de sloopkosten van de oude installaties en de herbestemming van de vrijkomende grond (zie hierna).	In de bestemming van het resultaat 2017 is het overschot 2017 inzake het voorverkenningstraject Project overstijgende verkenning dijkversterking (POV) ad € 455.000 ten gunste van de bestemmingsreserve HWBP verwerkt. In 2018 is gestart met het project Sterke Lekdijk. Uit de voortgangsrapportage van februari 2019 blijkt dat het project conform verwachting wordt voortgezet. Het algemeen bestuur heeft een krediet van € 49 miljoen beschikbaar gesteld voor de verkenningsfases en planfases van alle dijkversterkingen. Het benodigde budget wordt per dijkversterking per fase onderbouwd met een risicoraming conform de standaardsystematiek voor kostenramingen in de bouw. Van het geraamde bedrag wordt 90% gesubsidieerd uit het HWBP (hoogwaterbeschermingsprogramma). De subsidie wordt beschouwd als een lumpsumsubsidie; eventuele tekorten/overschotten zijn voor rekening en risico van Stichtse Rijnlanden. De tijdige beschikbaarheid van grond is één van de toprisico's binnen het project Sterke Lekdijk. Het algemeen bestuur heeft medio mei 2018 de Strategienota grondverwerving Sterke Lekdijk vastgesteld met een krediet van € 30,9 miljoen (zie hierna).

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Investerings- en grote projecten				Project verdieping Nieuwe Waterweg en Botlek	
Achterblijven geplande investeringen met name bij grote projecten				Bijdrage van Havenbedrijf Rotterdam	
In het volgende overzicht wordt aangegeven welke investeringen oorspronkelijk gepland waren, de aangepaste kredieten en de gerealiseerde investeringen in 2018 gesplitst naar investeringsprogramma's en specifieke projecten.				In 2016 heeft het Havenbedrijf Rotterdam N.V. met HDSR een overeenkomst afgesloten in relatie tot het project verdieping Nieuwe Waterweg en Botlek. Ter compensatie van de verminderde beschikbaarheid van zoet water (langer durende inzet KWA met daarbij behorende beheer en onderhoud) biedt het Havenbedrijf een financiële compensatie aan HDSR en het Hoogheemraadschap van Rijnland. In maart van 2018 heeft het Havenbedrijf gezamenlijk met Rijkswaterstaat opdracht gegeven om de baggerwerkzaamheden uit te gaan voeren. Conform de overeenkomst is in september 2018 de financiële compensatie van € 2,75 miljoen overgemaakt aan HDSR. Een separate overeenkomst tussen HDSR en het Hoogheemraadschap van Rijnland is nog in de maak over de verdeling en inzet van deze financiële compensatie. De financiële compensatie zal volledig en uitsluitend worden aangewend voor het door middel van de KWA bestrijden van verzilting. De ontvangst van deze bijdrage is als dotatie aan een bestemmingsreserve verwerkt. De bestemmingsreserve "Inzet KWA als gevolg van verdieping Nieuwe Waterweg en Botlek" is in de nota Reserves en voorzieningen (vastgesteld door het algemeen bestuur d.d. 8 november 2017) opgenomen.	
Investerings- (x €1.000)	Oorspronkelijk ke begroting	Begroting na wijziging	Realisatie 2018		
Investerings-programma's	43.948	34.865	35.411		
Specifieke projecten	61.814	52.053	44.056		
Totaal	105.762	86.918	79.466		
Opvallend hierbij is de grote afwijking in verwachte investeringen en de gerealiseerde investeringen bij specifieke projecten. Dit doet zich met name voor bij 2 projecten en is het gevolg van opgelopen vertragingen door project specifieke incidentele externe oorzaken. Overigens merken wij op dat hier met name sprake is van verschuiving in de tijd en het de verwachting is dat de projecten volgens plan worden gerealiseerd.					

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Krediet grondverwerving Sterke Lekdijk

Het algemeen bestuur heeft € 30,9 miljoen beschikbaar gesteld voor verwerving van de benodigde gronden voor de versterking van de primaire kering binnen het project Sterke Lekdijk. Dit bedrag kan op hoofdlijnen als volgt worden verdeeld:

Investerings (x € 1.000)

Grondverwerving	30.900
Dekking HWBP subsidie	- 23.300
Beheerdersbijdrage	- 3.500
Niet subsidiabele kosten	- 4.100

De eerste investeringen vinden op beperkte schaal plaats in 2018 en 2019 maar zullen oplopen tot circa € 8 miljoen per jaar. Wij benadrukken het belang van de reeds 'operationele elementen' hierbij:

- ▶ tijdige afspraken omtrent subsidievoorwaarden waaronder separate administratie teneinde de subsidie te borgen;
- ▶ adequate registratie van het niet subsidiabele deel teneinde de kapitaallasten op juiste wijze te kunnen monitoren (dijkversterkingsproject);
- ▶ Adequate monitoring van regels rondom mandatering en delegatie teneinde de (financiële) rechtmatigheid te borgen.

In de strategienota grondverwerving wordt overigens uitgebreid op de mogelijke risico's ingegaan. Wij adviseren de status van de risico's in de reguliere Planning & Control producten op te nemen.

Sloopkosten RWZI

Sloopkosten 2018 en meerjarig kader

Via een begrotingswijziging is er in 2018 €1,75 miljoen aan sloopkosten begroot. Deze sloopactiviteiten zijn nodig om de nieuwbouw van de RWZI Utrecht af te kunnen ronden. Volgens de laatste opgaaf wordt een deel van deze kosten niet in 2018 maar in het eerste kwartaal van 2019 gerealiseerd.

Vervolgens is door het algemeen bestuur op 20 februari 2019 besloten een exploitatiekrediet van € 20 miljoen beschikbaar te stellen ten behoeve van alle - aan de sloop gerelateerde - werkzaamheden en deze op te nemen in het meerjarige financieel kader en alsmede de daarbij behorende programmering (kasreeks) jaarlijks bij te stellen bij de behandeling van de begroting. In het financieel kader VJN 2019 zoals besproken tijdens de Strategische Conferentie in maart jongstleden zijn daar al voorstellen voor gedaan.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wet Normering Topinkomens (WNT)	Wet Normering Topinkomens (WNT)
Over 2018 voldaan aan de WNT; toelichting op de WNT in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen	Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5 lid 1(j) Uitvoeringsregeling WNT
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd. Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden. In het kader van de jaarrekening 2018 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.	In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controlewerkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of geen sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is. Dit hebben wij in onze controleverklaring ook kenbaar gemaakt in een paragraaf overige aangelegenheden. Met betrekking tot deze gegevens is het de verantwoordelijkheid van de instelling om navraag te doen – op grond van de WNT regelgeving, binnen de organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking – in hoeverre deze leidinggevende topfunctionaris tevens een dienstbetrekking heeft bij meerdere WNT-plichtige instelling(en) als topfunctionaris, niet zijnde een toezichthoudende topfunctionaris. Indien dit het geval is dient de leidinggevende topfunctionaris bij iedere WNT-instelling waarbij hij een dienstbetrekking heeft te informeren over de overige WNT-instellingen waarbij hij een dienstbetrekking heeft, zodat dit door de WNT-instellingen openbaar kan worden gemaakt. Deze meldplicht geldt alleen voor de topfunctionaris als hij minstens een van deze dienstbetrekkingen is aangegaan op of na 1 januari 2018. Overigens merken wij op dat uw secretaris-directeur ons heeft medegedeeld dat er geen sprake is van neveninkomsten.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Beheersing uitbesteding belastingproces

Geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van de belastingopbrengsten

In 2014 is de Belastingssamenwerking hoogheemraadschap en gemeenten Utrecht (BghU) van start gegaan.

Als accountant van het Waterschap hebben wij samen met het management van het Waterschap kennis genomen van de gemaakte afspraken tussen het Waterschap en BghU voor 2018. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat BghU het Waterschap tijdig zal informeren over mogelijke issues betreffende de verantwoording over 2018.

De accountant van BghU heeft in het kader van de jaarrekening 2018 van het Waterschap de rapportage van BghU inzake de oplegging, heffing en invordering van de belastingen ten behoeve van het Waterschap gecontroleerd. Bij de verantwoording is een goedkeurende controleverklaring verstrekt. Wij hebben op grond van onze beroepsregels een review uitgevoerd bij de accountant.

Hierbij zijn geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten. Evenmin zijn bevindingen geconstateerd ten aanzien van de juistheid en de waardering van de belastingdebiteuren.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Invoering vennootschapsbelastingplicht	Naleving Europese aanbestedingsregels
Analyse is uitgevoerd en afstemming met de belastingdienst vindt plaats	Geen bevindingen geconstateerd
Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De wetswijziging brengt een geheel nieuwe benadering van de belastingplicht voor overheidsondernemingen met zich mee. Het uitgangspunt van die belastingplicht wordt met ingang van 1 januari 2016 namelijk omgedraaid. Tot 2016 geldt dat overheidsondernemingen niet belastingplichtig zijn, tenzij ze een specifieke in de wet opgenomen belaste activiteit uitoefenen. Met ingang van 2016 geldt dat daarentegen overheidsondernemingen belastingplichtig zijn, tenzij een in de wet opgenomen vrijstelling van toepassing is. Tijdens onze controle zijn wij de huidige stand van zaken rondom de vennootschapsbelastingplicht nagegaan. Daarbij constateren wij dat het waterschap de analyse van activiteiten en inventarisatie van de mogelijke Vpb-risico's heeft uitgevoerd en er nog nadere afstemming zal plaatsvinden met de belastingdienst.	Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat een gedegen rechtmatigheidsonderzoek op de naleving van de wetgeving heeft plaatsgevonden. In het kader van onze controle hebben wij de naleving van de Europese aanbestedingswet getoetst. Op basis van onze werkzaamheden op de naleving van Europese aanbestedingsregelgeving hebben wij geen bevindingen met impact op ons rechtmatigheidsoordeel. Onze werkzaamheden betreffen op hoofdlijnen: - Verkrijgen van inzicht in het aanbestedingsproces, waaronder het identificeren van de maatregel die dient te waarborgen dat bij inkopen een toets plaats vindt op de van toepassing zijnde inkoopprocedure. - Deelwaarneming op in 2018 aangegane verplichtingen of de juiste inkoopprocedure is gevolgd. Hierbij hebben wij onder meer aandacht gehad voor: - o Volledigheid van de populatie - o Juiste toepassing van vrijstellingen (huur, subsidies, inbesteding e.d.) - o Risico van opknippen van opdrachten - o Opbouw van crediteuren naar opdrachten en of opdrachten met een opdrachtwaarde boven de Europese drempel Europees zijn aanbesteed. Dit ook in relatie tot de looptijd van opdrachten/overeenkomsten inclusief opties tot verlenging.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Voorziening onderhoud	Voorziening PBB
Aanpassingen in voorziening wegens bouwplannen	Voorziening inzake CAO-aanpassing
De modernisering van Poldermolen 2 is in 2018 afgerond binnen planning en budget. Poldermolen 3 is in verkoop bij een makelaar. De voorziening onderhoud is ultimo 2018 nihil. In 2019 zal er een nieuw meerjarenonderhoudsplan worden opgesteld door een externe partij, waarna dotaties aan de voorziening groot onderhoud zullen plaatsvinden. Het algemeen bestuur heeft bepaald een afschrijvingstermijn van vijftien jaar te hanteren omdat de investeringen voornamelijk liggen op het vlak van installatietechniek, kantoorinrichting, beveiliging, ICT en buitenruimte en niet zozeer op het bouwkundige deel (afschrijvingstermijn van gebouwen is 40 jaar). Hierbij wordt aangesloten bij de feitelijke levensduur. Wij adviseren u de gekozen afschrijvingstermijn, bijvoorbeeld in combinatie met het op te stellen onderhoudsplan, nader te onderbouwen rekening houdend met de verschillen componenten.	Per 1 januari 2016 is de CAO van de Unie van Waterschappen aangepast. Deze aanpassing houdt in dat er per medewerker van het waterschap een persoonsgebonden basisbudget (PBB) beschikbaar wordt gesteld van € 5.000 per vijf jaar. Daarom is er in 2016 een voorziening opgenomen inzake PBB. Deze voorziening was ultimo 2017 € 468.000. De dotatie bedraagt € 420.000 per jaar, dit is € 1.000 per medewerker. De totale kosten ad € 295.000 die in 2018 zijn gemaakt in het kader van PBB zijn in mindering gebracht op de voorziening. Er wordt een adequate registratie op persoonsniveau gevoerd.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Herstructurering leningen	Budgethouderschap
In totaal is besloten om maximaal € 123 miljoen aan leningen te herstructureren. In het derde kwartaal van 2016 vond voorlopig de laatste omzetting (herstructurering) van een deel van de bestaande leningen aan de NWB plaats. Het betreft hier een bedrag van € 17,6 miljoen. In totaal is in 2015 en 2016 circa € 99 miljoen van de totale leningenportefeuille geoptimaliseerd. De leningen zijn afgesloten in 2017 met uitgestelde storting in 2017 (€ 40 miljoen), 2018 (€ 40 miljoen) en 2019 (€ 40 miljoen). Aan reguliere aflossing is € 4,3 miljoen betaald. Het gemiddeld rentepercentage over de leningportefeuille over 2018 bedraagt 2,57% en zal in 2019 dalen. Bij het aantrekken van de leningen heeft HDSR zich gehouden aan de voorschriften zoals vereist door de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo).	Per 1 januari 2018 is het 'Budgethouderschap binnen Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden' geactualiseerd. Dit document geeft een verduidelijking van de spelregels en worden bevoegdheden en verantwoordelijkheden lager in de organisatie neergelegd. Budgethouderschap wordt ingericht volgens de integraal management filosofie. Het hoofd van een onderdeel in eindverantwoordelijk voor alle processen, ook als deze zijn gemandateerd. In de regeling wordt (in artikel 2.6 lid m) expliciet als verplichting voor de budgethouder opgenomen dat hij zorgt voor een geaccordeerde (naam en functie) prestatieverklaring, waarin wordt verklaard dat de levering van goederen/diensten, de aantallen en de kwaliteit voldoen aan de specificaties in de offerte die de basis vormt voor de HDSR verplichting. Met deze verplichting wordt tegemoet gekomen aan onze adviezen omtrent de 'prestatieverklaring'. Bij de verbijzonderde interne controle is geconstateerd dat voor het borgen van het aanleveren van een prestatieverklaring in de lijn tot een structurele oplossing moet worden gekomen. U heeft aangegeven hiertoe met voorstellen te komen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Kwaliteit beheersorganisatie

Aanbevelingen interne beheersing

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2018 van HDSR hebben wij de interne beheersmaatregelen, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet en het bestaan van interne beheersmaatregelen onderzocht voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Aanbevelingen interne beheersing

Op grond van onze uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de administratieve organisatie en daarin besloten maatregelen van interne controle van HDSR stellen wij vast dat deze in materiële zin toereikend zijn. In onze controle hebben wij de relevante processen betrokken. De belangrijkste aanbevelingen hebben wij reeds met HDSR gecommuniceerd. Er zijn wat ons betreft geen resterende aandachtspunten uit de managementletter die onder de aandacht van het bestuur zouden moeten worden gebracht.

Kwaliteit beheersorganisatie

Automatisering

Automatisering

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van de directie ontvangen. De jaarrekeningcontrole incl. IT-audit heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Algemene verordening gegevensbescherming

Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van kracht. De AVG legt aan organisaties een expliciete zorgplicht op betreffende de wijze van verwerken van persoonsgegevens, van zowel klanten (indien personen), eigen medewerkers, alsook business partners (indien personen). De zorg voor persoonsgegevens dient aantoonbaar te zijn, hetgeen vraagt om regelmatige monitoring en rapportage.

Vanuit de AVG en de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP) worden aan uw organisatie onder meer de volgende eisen gesteld:

- ▶ Er dient een helder, transparant en toegankelijk beleid te zijn vastgesteld ten aanzien van de verwerking van klantgegevens en de rechten van betrokkenen.
- ▶ Technische- en organisatorische maatregelen dienen te zijn genomen om ervoor te zorgen dat bij de verwerking van gegevens de Verordening wordt nageleefd, wat beter bekend staat als 'Privacy by design en by default'.
- ▶ U dient te beschikken over een gegevensbeschermingsbeleid waarin staat beschreven hoe wordt omgegaan met de verwerking van (persoons)gegevens, vanaf het moment van instroom tot en met de vernietiging van deze gegevens.
- ▶ U dient de noodzaak voor uw organisatie te bepalen ten aanzien van het uitvoeren van een Privacy Impact Assessment (PIA) voor het verwerken van persoonsgegevens.
- ▶ Bepaal hoe u met de risico's om wilt gaan (vermijden, mitigeren, overdragen of accepteren) en stel vast welke maatregelen per keuze nodig zijn. Zijn bijvoorbeeld met alle externe partijen, "bewerkers (c.q. verwerkers)overeenkomsten" afgesloten.

We hebben geconstateerd dat er veel stappen zijn gezet door het Waterschap op het gebied van de AVG; de verplichte documenten zijn aanwezig. Wij adviseren, gezien ook het risico op eventuele boetes (maximaal 4% van de jaaromzet), om deze lijn door te zetten. Er is een aantal administratieve punten die verder verrijkt met gegevens, geactualiseerd c.q. aangescherpt zullen worden.

Rechtmatigheidsbeheer

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd in het kader van rechtmatigheid. In het vervolg van deze paragraaf geven wij onze conclusies bij deze onderwerpen.

Wij hebben bij de controle over 2018 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het BBVW en het controleprotocol van HDSR (vastgesteld in vergadering algemeen bestuur van december 2017).

Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ De naleving van het voorwaarden criterium.
- ▶ Europese aanbestedingen (zie pagina 18).
- ▶ De begrotingsrechtmatigheid.
- ▶ Het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium.
- ▶ De niet-financiële beheershandelingen.

In uw intern controleplan zijn de uit te voeren werkzaamheden opgenomen. De werking van deze maatregelen is door de organisatie met voldoende diepgang getoetst en de uitkomsten hiervan zijn toereikend vastgelegd.

Naleving van het voorwaarden criterium

Wij hebben geen bevindingen geconstateerd met betrekking tot het voorwaarden criterium.

Begrotingsrechtmatigheid

Wij constateren dat er geen begrotings- en kredietoverschrijdingen hebben plaats gevonden.

Bijlagen

Onafhankelijkheid	27
Verklaring van verantwoordelijkheden	28

Onafhankelijkheid

Bijlage

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO, die wij hieronder hebben opgenomen betreffen:

- ▶ Langdurige betrokkenheid
- ▶ Samenloop van dienstverlening
- ▶ Geschenken en giften

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant en (senior) managers in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Per 17 juni 2016 moet de externe accountant roteren na een periode van vijf jaar waarbij verder een afkoelingstermijn van drie jaar geldt. Onze betrokkenheid in jaren laat het volgende beeld zien:

- ▶ drs. R.H.T. Wortelboer RA, betrokken sinds 2018
- ▶ H. Wallet RA, betrokken sinds 2016

Wij brengen u tijdig op de hoogte van belangrijke teamwisselingen. Intern beschikken wij over interne overdrachtsprocedures, zodat u geen hinder ondervindt van een teamwisseling.

Samenloop van dienstverlening

Voor niet-OOB's, zoals het waterschap is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurancedienst niet van materiële invloed is op het assurance-object. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod.

Ten aanzien van de dienstverlening aan HDSR is er geen sprake van samenloop van de wettelijke controles en oerige dienstverlening met materiële invloed op de jaarrekening.

Verklaring van verantwoordelijkheden

Bijlage

Verantwoordelijkheid

Conform de door u aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2018 van HDSR gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het bestuur om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met de van toepassing zijnde grondslagen van financiële verslaggeving. Het is onze verantwoordelijkheid een controleverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het door het algemeen bestuur vastgestelde controleprotocol. De aard van onze opdracht is nader uiteengezet in onze opdrachtbevestiging d.d. 26 september 2018.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna: onregelmatigheden) berust zowel bij de directie als bij het bestuur. Het is van belang dat de directie, onder toezicht van het bestuur, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Verklaring van verantwoordelijkheden

Bijlage

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk Kwaliteit beheersorganisatie, onderdeel Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override van dit verslag.

Corruptie-en omkopingsrisico's

Uw organisatie maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie ook kan voorkomen. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang zijn, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen. Corruptie is een wereldwijd probleem waar het ook uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw waterschap te voorkomen.

Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle) werkzaamheden van de accountant verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. Wij adviseren u een risicoanalyse en een anti-corruptiebeleid op te stellen.